

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΜΟΥΣΕΙΟ ΝΕΟΤΕΡΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Αντίδωρα του '21

Ήρωες και Σύμβολα

ΑΘΗΝΑ 2021

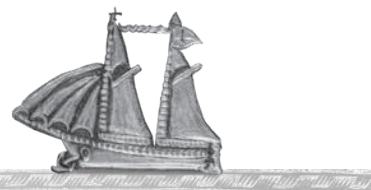
Με την έκθεση «Αντίδωρα του '21: Ήρωες και Σύμβολα»
εγκαινιάζεται το Κτήριο Περιοδικών Εκθέσεων
του Μουσείου Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού

Θα 'χουφε οε παγιό καθρέφτη
κι' εβεινε αυτό το γινριστεί
παγιό γκα
στα πατι
Μιχγus Ρεαντs

Γιωανν Αδαμz

Το έτος 2021 αποτελεί ένα εξαιρετικά σημαντικό ορόσημο για τον Ελληνισμό. Σηματοδοτεί τη συμπλήρωση 200 ετών από την έναρξη της Επανάστασης του 1821, η οποία είχε ως αποτέλεσμα την απελευθέρωση και την αυτοδιάθεση των Ελλήνων μετά από μακράιωνα ζυγό. Ο σκληρός και επώδυνος αυτός αγώνας υπήρξε το ιστορικό αποκορύφωμα της αφύπνισης, αναμόρφωσης και δυναμικής ανάδυσης της εθνικής συνείδησης των υποδούλων, η οποία είχε ξεκινήσει πολύ νωρίτερα και επρόκειτο να συνεχιστεί και μετά τη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους, μέσα από μια διαδικασία διαρκούς εξέλιξης και μετασχηματισμού. Μια διαδικασία διαμόρφωσης κοινής ταυτότητας στο παρόν, που στηρίζεται στη συλλογική μνήμη και ερμηνεία του παρελθόντος και προβάλλεται στις προσδοκίες του μέλλοντος, και η οποία συντελείται σε μεγάλο βαθμό υποσυνείδητα και σε συμβολικό επίπεδο.

Σε αυτό το πλαίσιο, ιστορικά πρόσωπα, τόποι, αντικείμενα, εικόνες, παραστάσεις και κάθε λογής υλικοί και άυλοι φορείς της μνήμης του '21, εξακολουθούν στο πέρασμα του χρόνου να λειτουργούν ως σύμβολα, που διεγείρουν την ατομική και τη συλλογική μας σκέψη, τη βούληση και τη συμπεριφορά μας, ανακινούν τους ιστορικούς και πολιτισμικούς μας συνειρμούς και ανατροφοδοτούν με ερεθίσματα, ιδέες, συναισθήματα και έμπνευση τα έργα της τέχνης και του λόγου.

Αυτήν ακριβώς τη συνεύρεση και τη σύζευξη της μνήμης και της πολιτιστικής κληρονομιάς με τη σύγχρονη τέχνη φιλοδοξεί να αναδείξει, με αφορμή τον εορτασμό των 200 χρόνων από την Επανάσταση, το Μουσείο Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού, μέσα από την περιοδική έκθεση «Αντίδωρα του '21: Ήρωες και Σύμβολα». Με έναν ιδιαίτερα πρωτότυπο και δημιουργικό τρόπο, η έκθεση επιχειρεί, και πιστεύω ότι επιτυγχάνει, να θέσει αντικείμενα από τις συλλογές του Μουσείου που σχετίζονται με τον απελευθερωτικό αγώνα σε έναν δυναμικό διάλογο εικόνας και λόγου με έργα δύο καταξιωμένων Ελλήνων καλλιτεχνών, του ζωγράφου Γιάννη Αδαμάκη και του ποιητή Μιχάλη Γκανά, διεγείροντας το ενδιαφέρον και τον στοχασμό των επισκεπτών.

Ο άρτιος σχεδιασμός και η διοργάνωση της έκθεσης στους χώρους του νέου κτηρίου περιοδικών εκθέσεων του Μουσείου επί της οδού Κλάδου 9 στο Μοναστηράκι, που ανοίγει τώρα για πρώτη φορά τις πόρτες του στο κοινό, είναι το αποτέλεσμα της εργώδους προσπάθειας και της γόνιμης συνεργασίας του προσωπικού και της Προϊσταμένης του Μουσείου Έλενας Μελίδη με την ιστορικό τέχνης Λουίζα Καραπιδάκη.

Η απόδοση συνολικά των δεκαοκτώ κτηρίων του συγκροτήματος του Μουσείου Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού στους Αθηναίους και τους επισκέπτες της πόλης είναι πλέον θέμα χρόνου. Πέρα από την έκθεση των πολύτιμων συλλογών του Μουσείου, ο επισκέπτης του έχει τη μοναδική εμπειρία να περιδιαβεί μια γειτονιά της Αθήνας –στην καρδιά του ιστορικού κέντρου της πρωτεύουσας– έτσι όπως ήταν τον 19ο και στις αρχές του 20ού αιώνα. Στον ίδιο χώρο το εκκλησάκι του αγίου Ελισσαίου, άμεσα συνδεδεμένου με τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη, ενώ σε μικρή απόσταση το Τζαμί Τζισδαράκη, με τον ανακαινισμένο εκθεσιακό του χώρο, συμπληρώνει το αφήγημα του Μουσείου.

Σε όλους όσους εργάστηκαν και εργάζονται για τη συγκρότηση αυτής της πρώτης περιοδικής έκθεσης, αλλά και για την ολοκλήρωση του εκθεσιακού προγράμματος του Μουσείου Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού, εκφράζονται θερμές ευχαριστίες.

Λίνα Μενδώνη
Υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού

Στην έκθεση «Αντίδωρα του '21: Ήρωες και Σύμβολα» που διοργανώνει το Μουσείο Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού, το παρελθόν συνδιαλέγεται με το παρόν, τα ιστορικά γεγονότα και πρόσωπα της Επανάστασης εμπνέουν τη σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία, ενισχύοντας τη συλλογική μνήμη.

Αντικείμενα από τις πλούσιες συλλογές του Μουσείου Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού —σημαίες και φορεσιές, όπλα και καριοφίλια, κεντήματα και κοσμήματα, τάματα και ξυλόγλυπτα, πίνακες και φιγούρες του θεάτρου σκιών— συνυπάρχουν με έργα δύο καταξιωμένων Ελλήνων καλλιτεχνών, του ζωγράφου Γιάννη Αδαμάκη και του ποιητή Μιχάλη Γκανά, σε έναν δυναμικό διάλογο εικόνας και λόγου που έχει ως στόχο να αναδείξει την ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης που οδήγησε στη δημιουργία του σύγχρονου Ελληνικού Κράτους.

Το γεγονός, μάλιστα, ότι αυτή η έκθεση είναι και η πρώτη που διοργανώνεται στο νέο κτήριο περιοδικών εκθέσεων του Μουσείου στο Μοναστηράκι, της προσδίδει έναν επιπρόσθετο συμβολισμό.

Εκ μέρους της Επιτροπής «Ελλάδα 2021», θέλω να εκφράσω τη χαρά και την ικανοποίησή μας για το γεγονός ότι το Μουσείο Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού ανταποκρίθηκε από την πρώτη στιγμή στην πρόσκλησή μας να συμμετάσχει σε μια πολύ σημαντική επετειακή δράση που διοργανώνει η Επιτροπή στο πεδίο του πολιτισμού και των τεχνών: τη «Δράση 21».

Μέσα από αυτήν, κάθε 21η του μήνα και καθ' όλη τη διάρκεια του επετειακού έτους, μουσεία σε όλη την Ελλάδα θα ανοίγουν, δωρεάν, τις πόρτες τους σε όλους τους επισκέπτες που ενδιαφέρονται για τις συλλογές τους, τιμώντας, με τον τρόπο αυτό, την επέτειο των 200 χρόνων μετά την Επανάσταση και προβάλλοντας το πολιτιστικό κεφάλαιο της χώρας μας.

Γιάννα Αγγελοπούλου-Δασκαλάκη
Πρόεδρος της Επιτροπής «Ελλάδα 2021»

Σε έναν τόπο που σχετίζεται με την ελληνική Επανάσταση, στο Βρυσάκι, κάτω από την Ακρόπολη, δίπλα στα σπίτια των Δραγούμη και Λογοθέτη, απέναντι από τον Άγιο Ελισσαίο του Παπαδιαμάντη, εκεί ακριβώς που στην απογραφή του 1824 υπήρχαν «81 σπίτια και ζούσαν 315 ψυχές», θα εκτεθούν τα «Αντίδωρα του '21: Ήρωες και Σύμβολα».

Ανάμεσα στα λαλίστατα μουσειακά τεκμήρια της πολυσήμαντης μουσειακής συλλογής του Μουσείου Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού –τα όπλα, τις παλάσκες, τα τάματα του '21, τα βασιλικά ενθυμήματα του Όθωνα, της Αμαλίας και της Όλγας, πρώτης ορθόδοξης βασίλισσας της Ελλάδας, τις παραδοσιακές ενδυμασίες, τα ταπεινά χρηστικά αντικείμενα δύο αιώνων, τα λαϊκά κεντήματα με τα εθνικά σύμβολα, τις φιγούρες του θεάτρου σκιών, τα πολεμικά ενθυμήματα, τα επετειακά αναμνηστικά του '21– παρατίθενται ως εμβληματικές σύγχρονες αναφορές η ποίηση του Μιχάλη Γκανά και οι ζωγραφικές αφηγήσεις του Γιάννη Αδαμάκη. Οι ρεαλιστικής χροιάς εικαστικές αποδόσεις συνδιαλέγονται με τις επιλεκτικές παραμορφώσεις ή αφαιρέσεις, ενώ οι τονικές διαβαθμίσεις υποχωρούν και δημιουργείται μια δραματοποιημένη πλαστικότητα με λυρική διάσταση. Οι κατακερματισμένες επιφάνειες των έργων του Αδαμάκη απαρτίζονται από περιεκτικές, αν και αποσπασματικές, μικρο-αφηγήσεις και από τον θεματικό συγκερασμό αναδύονται ιστορικές μνείες, δρώμενα, γεωγραφικοί προσδιορισμοί, αφανείς και επώνυμοι ήρωες, εθνικά σύμβολα, διαχρονικά θραύσματα της ιστορικής μνήμης αλλά και σημερινά πρόσωπα.

Σ' αυτή την έκθεση το μουσειογραφικό αφήγημα τεκμηριώνει μια πρωτότυπη, διαχρονική εξιστόρηση με ιστορικές απηχίσεις και μνήμες έξι γενεών, ενώ η ζωγραφική αφηγείται και η ποίηση του Γκανά εικονοποιεί:

έτσι ήταν η Ελλάδα πάντοτε / ένας δίσκος με αντίδωρα / κανένας δεν τη χόρτασε.

Τα εκθέματα, λοιπόν, αποτελούν αντίδωρα μιας μακρόχρονης πολιτισμικής ιστορίας, βγαλμένα από τα ακούσματα των ίδιων των αγωνιστών, τις διηγήσεις των γιαγιάδων, τα σχολικά μας βιώματα, και φέρουν αναφορές από τη «Νίκη» των αρχαίων χρόνων, τις μεταβυζαντινές παραδόσεις, τη λαϊκή τέχνη του Θεόφιλου, τη λόγια του Βρυζάκη, του Παπαδιαμάντη, του Καζαντζάκη, και τις σύγχρονες εκφάνσεις ανώνυμων και επώνυμων δημιουργών. Όπως έγραψε κι ο Σεφέρης, «...είμαστε απόγονοι... της μάνας μας, που μας μίλησε ελληνικά, που προσευχήθηκε ελληνικά, που μας νανούρισε με παραμύθια για τον Οδυσσέα, τον Ηρακλή, τον Λεωνίδα και τον Παπαφλέσσα...».

Λουίζα Καραπιδάκη
Ιστορικός τέχνης

«Αντίδωρα του '21: Ήρωες και Σύμβολα»

Η αφορμή και το σκεπτικό

Με την έκθεση «Αντίδωρα του '21: Ήρωες και Σύμβολα», το Μουσείο Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού γιορτάζει διπλά. Συμμετέχει στον εορτασμό των 200 χρόνων από την κήρυξη της Επανάστασης και ανοίγει για πρώτη φορά στο κοινό τον καινούργιο του χώρο περιοδικών εκθέσεων στην οδό Κλάδου 9 στο Μοναστηράκι.

Ο χώρος αυτός αποτελεί μέρος του συγκροτήματος που θα στεγάσει τη νέα μόνιμη έκθεση του ΜΝΕΠ, έργο που βρίσκεται σε εξέλιξη και θα αποδοθεί σταδιακά στο κοινό από το τέλος του 2021 έως και το 2023. Η μόνιμη έκθεση θα παρουσιάζει πτυχές του νεότερου ελληνικού πολιτισμού μέσα από τις πλούσιες συλλογές του Μουσείου, ψηφιακές εφαρμογές και μια σειρά από διαδραστικά εκθέματα που απευθύνονται σε παιδιά και οικογένειες. Με την ολοκλήρωσή του έργου θα αποδοθεί ξανά στους κατοίκους και τους επισκέπτες της πρωτεύουσας μια πανέμορφη γειτονιά, όπου η περιήγηση θα είναι από μόνη της μια γοητευτική εμπειρία.

Με χαρά δεχτήκαμε την πρόταση της ιστορικού τέχνης Λουΐζας Καραπιδάκη να οργανώσουμε μια περιοδική έκθεση με τα ποιήματα του Μιχάλη Γκανά και τα ζωγραφικά έργα του Γιάννη Αδαμάκη. Και σαν να μην ήταν αρκετά δύσκολο από μόνο του το εγχείρημα να παρουσιάσουμε ποίηση και ζωγραφική μαζί, όχι σε ένα βιβλίο αλλά σε μια έκθεση, αποφασίσαμε να το πάμε ένα βήμα πιο πέρα: Να παντρέψουμε τους στίχους και τους καμβάδες με αντικείμενα από τις συλλογές του Μουσείου. Κοινός παρονομαστής, κοινός στόχος: η προσέγγιση της απήχησης του '21, των τρόπων που το '21 φέρεται μέσα μας και γύρω μας, ως βασικό στοιχείο μνήμης, ταυτότητας, αντίληψης και εικόνας.

Η επανάσταση του 1821 αποτελεί ορόσημο στην ιστορία του νεότερου ελληνισμού. Εκτός από την ιστορική και πολιτική της σημασία, έχει λειτουργήσει διαχρονικά και σε συμβολικό επίπεδο, διαμορφώνοντας αποχρώσεις της καθημερινής ζωής των ανθρώπων στην υλική και την άυλη έκφασή της. Το '21 και ο απόηχός του έχουν εμπνεύσει την καλλιτεχνική δημιουργία και έκφραση των δύο αιώνων που ακολούθησαν και παραμένουν σήμερα πηγή ιδεών και ερεθισμάτων για τις αναζητήσεις της σύγχρονης τέχνης. Και όπως η τέχνη πραγματεύεται τα γεγονότα και τον αντίκτυπο του '21 με τον δικό της μοναδικό τρόπο, έτσι και το μουσείο αποτελεί ένα ιδιαίτερο πεδίο για τη διαχείριση και την ερμηνεία των υλικών και άυλων καταλοίπων του χθες και της συλλογικής μνήμης που συνδέεται με αυτά. Η συνένωση της τέχνης με τα μουσειακά αντικείμενα ευνοεί τους ιστορικούς συνειρμούς, προκαλεί συγκίνηση και ενθαρρύνει τη σκέψη.

Αντικείμενα από τις συλλογές του ΜΝΕΠ, καθώς και τρία αντικείμενα από τη Συλλογή Τατοΐου, βγαίνουν από τις αποθήκες και βρίσκουν τη θέση τους δίπλα σε πίνακες και στίχους στο περιβάλλον της έκθεσης. Αντικείμενα που συνοδεύουν τους ανθρώπους στην καθημερινότητά τους, συμμετέχουν στη διαμόρφωση της εικόνας τους για το κοντινό παρελθόν, γίνονται μέρος της εθνικής διαπαιδαγώγησης των νεότερων μελών της κοινωνίας και εν τέλει επαναδιαπραγματεύονται διαχρονικά όψεις των πολλαπλών ταυτοτήτων των ανθρώπων και τη σχέση τους με τα «μεγάλα» ιστορικά γεγονότα, στον «μικρό» ιστορικό χρόνο της ανθρώπινης ζωής.

Έλενα Μελίδη

Διευθύντρια Μουσείου Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού

Η έκθεση «Αντίδωρα του '21: Ήρωες και Σύμβολα» αναπτύσσεται στο ισόγειο και τον όροφο του κτηρίου. Οι ζωγραφικοί πίνακες του Γιάννη Αδαμάκη και οι χειρόγραφοι στίχοι του Μιχάλη Γκανά παρουσιάζονται περιμετρικά στους τοίχους, δημιουργώντας το πλαίσιο εντός του οποίου διατάσσονται οι προθήκες με τα μουσειακά αντικείμενα. Τα αντικείμενα, η ζωγραφική και η ποίηση συγκροτούν τρεις παράλληλες αλλά και διασταυρούμενες αφηγήσεις, καλώντας τον επισκέπτη να δημιουργήσει το δικό του αφήγημα για το 1821.

Στο ισόγειο

- *Η ηρωική φουστανέλα*

Η εικόνα των αγωνιστών του '21 είναι άρρηκτα δεμένη με τη φουστανέλα. Η χρυσοκέντητη εκδοχή της ενδυμασίας αυτής, μια φιγούρα του θεάτρου σκιών που παριστάνει τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη και το πορτραίτο του Θεοδωράκη Γρίβα καμωμένο από τον Θεόφιλο θυμίζουν ότι η φουστανέλα έγινε και παραμένει σύμβολο λεβεντιάς και ηρωισμού.

- *Το '21 ως μάθημα και παιχνίδι*

Το '21, είτε ως μάθημα ιστορίας, είτε ως ετήσια σχολική γιορτή, είτε ως παιχνίδι, συγκροτεί ένα σταθερό στοιχείο αναφοράς του παιδικού σύμπαντος. Στα εξώφυλλα των τετραδίων, στις συλλεκτικές κάρτες από τις σοκολάτες, στις κούκλες και την ξυλοκοπτική, οι ήρωες και τα σύμβολα του Αγώνα τροφοδοτούν τη φαντασία και τη σκέψη.

Στον όροφο

Μια νοητή –και επινοημένη– χρονική γραμμή ξεκινάει από το 1805, στα βουνά του Σουλίου, και καταλήγει στο 1940, στα βουνά της Αλβανίας.

- *Ελευθερία ή θάνατος*

Η σουλιώτικη φορεσιά και το Ζάλογγο, μάχες και πλοία σε ζωγραφιές και τάματα, ασημένιες παλάσκες, πιστόλες και ξίφη. Σε στεριά και θάλασσα, ο αγώνας γεννά νεκρούς, αφανείς και επιφανείς, και δίνει απάντηση στο μόνο δίλημμα: ελευθερία ή θάνατος.

- *Ήρωες και σύμβολα*

Η ελληνική σημαία σε κεντήματα και υφαντά, ο Κολοκοτρώνης, ο Αθανάσιος Διάκος και ο Καραϊσκάκης σε ξυλόγλυπτα πορτρέτα: Οι ήρωες και τα σύμβολα του '21 γίνονται αγαπημένο θέμα της λαϊκής τέχνης.

- *Βασιλείς και φουστανέλα*

Ο αγώνας τελειώνει, η Ελλάδα είναι ανεξάρτητο κράτος και οι ξενόφερτοι βασιλείς της υιοθετούν τις τοπικές ενδυμασίες για να συνδεθούν με το έθνος που καλούνται να κυβερνήσουν. Ο Όθων ντυμένος με φουστανέλα και οι φορεσιές που επινόησαν η Αμαλία και η Όλγα δείχνουν πώς τα σύμβολα γίνονται μέρος της εθνικής εικόνας.

- *Το '21 εμπνέει το '40*

Οι στρατιώτες του 1940 συχνά απεικονίζονται και αναφέρονται ως τσολιάδες. Η φουστανέλα και το τσαρούχι γίνονται σύμβολα και αυτού του αγώνα. Στα γραμματόσημα και στις σφραγίδες της αλληλογραφίας από το μέτωπο, στις καρφίτσες που φορούν οι γυναίκες στο πέτο, στις οβίδες-ενθυμήματα από τη μάχη, το '21 εξακολουθεί να εμπνέει.

Αντίδωρα του '21 'Ηρωες και Σύμβολα

Διά μόνον τήν τὴν τὸσον ελκυστικὴ ἐνδύματος

Ἡ φουστανέλα ἐγένετο σύμβολο τῶν ἰδιοτήτων ποὺ ἀποδόθηκαν στοὺς ἀγωνιστὲς τοῦ '21: λεβεντιά, ἡρωισμὸς, αὐτοθυσία, ἐλευθερία. Τί κι ἀν ἦταν πολλὲς φορὲς οἱ πιέτες τῆς λερωμένες, τί κι ἀν δὲν ἦταν πάντα χρυσοκεντημένα τὰ γιλέκα τῆς; Να σπιθίζει κατάλευκη καὶ ολόχρυση, ἔτσι φάνταζε στὸν νοῦ, ἔτσι τὴν ἐφτιαχναν πια. Κι ὅπως τὸ δῆμα τοῦ λιονταριοῦ ἔκανε τὸν Ἡρακλῆ ἀτρόωτο ὅταν τὸ φοροῦσε, ἔτσι κι ἡ φουστανέλα ἔκανε τὸν πολεμιστὴ γενναῖο, ἀκατανίκητο.

Τὸ 1830 ἡ φουστανέλα ὀρίζεται στολὴ τοῦ «Τυπικοῦ» τάγματος, σὲ ἀντίθεση με τὶς ἐυρωπαϊκοῦ τύπου στολές τοῦ «Τακτικοῦ»:

«Ἐνδυσθέντες οὗτοι με τὰς νέας στολὰς τῶν, μόλις ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τὸ κοινὸν με τὸ ἐθνικὸν τοῦτο φόρεμα, ἤρχισαν ἀμέσως νὰ κατατάττωνται εἰς τοῦτο τὸ σῶμα καὶ ἐκ τῶν ἐν ἀργία παλαιῶν ἀγωνιστῶν στρατιωτικῶν καὶ ἐκ τῶν νεοφερμένων ἀπ' ἔξω Ἑλλήνων, καὶ οὕτω ἡ αὐξήσις τοῦ Τυπικοῦ ἐπαρουσιάζετο ἐπαισθητῆ. (...) Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ Α' καὶ Δ' Τακτικοῦ τάγματος, γνωρίζοντες πόσον ἰσχυρὸν τὸ εἶδος τῆς Ἑλληνικῆς ἐνδυμασίας εἰς τὰ πνεύματα τῶν ἐθελοντῶν, καὶ παρατηροῦντες τὴν πρόοδον τοῦ Τυπικοῦ διὰ μόνου τοῦτου τοῦ τὸσον ἐλκυστικοῦ ἐνδύματος, ἐπρότειναν νὰ ἐνδύθῃ τὸ Δ' τάγμα πρῶτον καὶ ἐπομένως καὶ τὰ λοιπὰ.»

Νικολάου Κασομούλη, Ἐνθυμήματα στρατιωτικὰ τῆς Ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων. 1821-1833, τ. Γ', Ἀθήναι 1942, σ. 317, 344

◀ Ἐνδυμασία φουστανέλας, ἄμισό 20οῦ αἰῶνα. Συλλογὴ ΜΝΕΠ

Τὸ μῆλε ποὺ σε τχλιφεί
τὸ μῆλε ποὺ σὲ τχλιφεί
θῶναι ἢ στὰ χτῆ
τῶν καμμένων χρόνων.

φυλάει γὰρ ἀέρας,
φέρνει φωτογραφίς ἢ τετράδια.
ἀπὸ τὰ κάτω χρόνια.

Ὅλα πάνω τὴ θυμίζον πολεμιστὴ

Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1825 ὁ Γάλλος φιλέλληνας καὶ ἀγωνιστὴς Eugène Villeneuve συναντᾷ τὸν Κολοκοτρῶνη στὸ Ναῦπλιο:

«Ὁ Κολοκοτρῶνης, φημισμένος ἀρχηγὸς τῶν κλεφτῶν, ἴσως νὰ εἶναι 68 ἐτῶν ἀλλὰ διαθέτει σφρίγος καὶ ζωντάνια ἀναγκαῖα γιὰ τὸ εἶδος τῆς ζωῆς ποὺ ἀκολουθεῖ. Τὸ ὕψος τοῦ γύρω στὸ 1,70 μ., τὸ πρόσωπό του εἶναι ἀδύνατο, ἔχει βλέμμα σταθερὸ καὶ σκληρὸ, ἓνα πελώριο μουστάκι μαῦρο καὶ μαλλιά σπαστά, φορᾷ πάντα ζώνη με ἓνα μαχαίρι καὶ δύο πιστόλια. Ὅλα πάνω του θυμίζουν πολεμιστὴ.»

Eugène Villeneuve, Journal fait en Grèce, pendant les années 1825 et 1826, Tarlier, Bruxelles 1827, σ. 26

◀ Φιγούρα θεάτρου σκιῶν ποὺ παριστάνει τὸν Θεόδωρο Κολοκοτρῶνη. Ἔργο τοῦ καραγκιοζοπαίχτη Σπύρου Κούζαρου. Συλλογὴ ΜΝΕΠ

Βαθάνεις τῶν ἄβη μὲ ἀνυπόφορα
φανόικα πατρίδα
ἄταφῆ σῆμα τῆ τρυφάνη μὲν

τὸ σπῆσι παλιό, πηστὰς δὲ φάνο,
ἄβη φανὸ κάνει φανόικα, βουρὶ κῆ

Εκεί πχ οι πρόγονοί τσ βάζαν τις πιστόλες

«Μία φορά κι έναν καιρό, ήταν ένας φτωχός φουστανελάς που είχε τη μανία να ζωγραφίζει. Τον έλεγαν Θεόφιλο. Τα πινέλα του τα κουβαλούσε στο σελάχι του, εκεί που οι πρόγονοί του βάζαν τις πιστόλες και τα μαχαίρια τους. Τριγύριζε στα χωριά και ζωγράφιζε ό,τι του παράγγελναν, για να βγάλει το ψωμί του. Ο κόσμος τον περιγελούσε. Ο Θεόφιλος, ωστόσο, δεν έπαυε να ζωγραφίζει σε ό,τι έβρισκε.»

Γιώργος Σεφέρης, «Ένας Έλληνας - ο Μακρυγιάννης», Δοκιμές, Δ', Ίκαρος, Αθήνα 1981

Ένα βλέμμα, 2015 ▶
90x90 εκ.

◀ «Ο γενναίος στρατηγός Θεοδωράκης Γρίβας». Έργο του Θεόφιλου Χατζημιχαήλ, γύρω στα 1930. Συλλογή ΜΝΕΠ

ΕΘΝΙΚΗ ΟΔΟΣ

Από δω έφυγε
ή πίσω πατρίδα
για τὰ ξένα

Διακοσμήντες καταλλήλως το σχολείον των

Η 25η Μαρτίου θεσπίζεται ως εθνική εορτή το 1838.
Η συμμετοχή των σχολείων καθιερώνεται γύρω στα 1900.

«Εκτοτε οι μαθηταί όλων των σχολείων λαμβάνουν μέρος εις την δοξολογίαν και ακούουν εκ στόματος ενός των διδασκάλων τον πανηγυρικόν της ημέρας, διακοσμώντες καταλλήλως προς τούτο το σχολείον των. Πόσον η ιδέα ήτο ευτυχής, αποδεικνύεται εξ αυτής της εφαρμογής της. Όλοι ανομολογούν ότι το χαρακτηριστικώτερον και γραφικώτερον της εθνικής εορτής είνε η παρέλασις των μαθητών διά των οδών. Περισσότερον δε ενθουσιασμόν μεταδίδουν εις τους μεγάλους τα πατριωτικά άσματα των παιδικών στομάτων, από τους παιάνας των στρατιωτικών μουσικών, τους καλπασμούς των ιππέων και τα μεγαλόφωνα προστάγματα των χρυσοστόλιστων στρατηγών.»

Γεώργιος Δροσίνης, «Τα σχολεία και η εθνική εορτή»,
Αθήναι, 25/3/1903

Παιχνίδια ξυλοκοπτικής,
συλλεκτικές κάρτες από τη Σοκολατοποιία «Γκλόρια»,
σχολικά τετράδια, παιδική κούκλα.
◀ Δωρεά Χαρίκλειας Ιωακείμογλου και Άννας Σταματοπούλου. ▶
Συλλογή ΜΝΕΠ

ΠΑΤΡΙΔΑ ΒΟΥΡΚΩΜΕΝΗ
Πατρίδα βουρκωμένη από ριζώ,
βουά σου βού θυρνών τών ηγήτη.
Νά πετς πως ξανταίεσαι,
νά ριζας πέτρα
βρίσκει στ' ύδω σου κεφάλι.
Γρηγόρη, Πέτρο, Νικηφόρε,
δυσφοδιδάραχοι τής θεοπροτικής,
οί μαθηταί σας διαρκώς βριστούνται,
τά δυσμετρίαντες μας ριφοσπύθων,
θα ποτήρε το φωρί π-ε-ω-μ-ά-κ-ε-λ

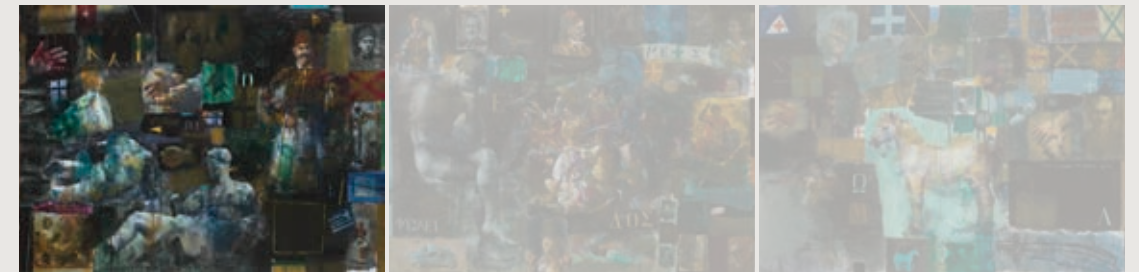
Απαγγελία, 2021 ▶
110x80 εκ.

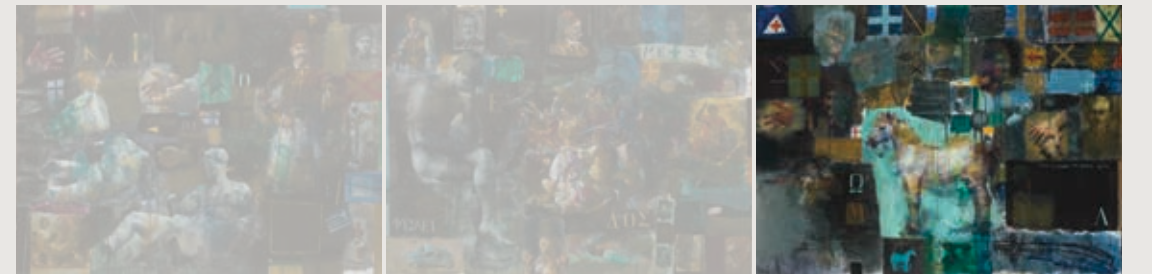
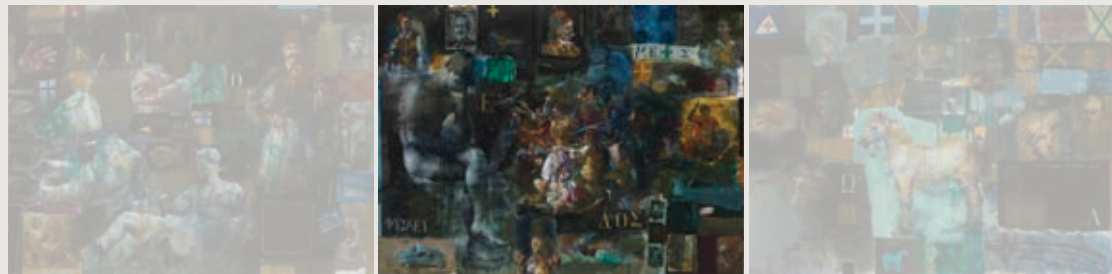

Η ΕΞΟΔΟΣ ΝΟΝ ΑΓΙΣ
ΣΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΩΣ ΜΑΧΗ

▲ 'Εξοδος, 2021
Τρίπτυχο 110x450 εκ.

Έχε γεια, καημένη κόσμε

Τον Δεκέμβριο του 1805, μια ομάδα Σουλιώτισσες μαζί με τα παιδιά τους, αποκλεισμένες στην κορυφή του Ζαλλόγου από τα στρατεύματα του Αλή Πασά, ρίχνονται στον γκρεμό. Ανεξάρτητα από την ακρίβεια των μεταγενέστερων εξιστορήσεων και αναπαραστάσεων, η ιστορία τους παραμένει το διαρκές σύμβολο της αγριότητας του πολέμου και της λαχτάρας για αξιοπρέπεια και ελευθερία.

*Έχε γεια, καημένη κόσμε, έχε γεια, γλυκιά ζωή!
Και συ, δύστυχη πατρίδα, έχε γειά παντοτινή!*

*Έχετε γεια, βρυσούλες, λόγγοι, βουνά, ραχούλες!
Έχετε γεια, βρυσούλες κι εσείς Σουλιωτοπούλες!*

Τραγούδι «Ο χορός του Ζαλόγγου»

Στίχοι: Σπύρος Περεσιάδης, μουσική: Ιωάννης Σακελλαρίδης

Γιορτινή και νυφική ενδυμασία Σουλίου, 19ος αιώνας. Συλλογή ΜΝΕΠ

◀ Σκηνικό θεάτρου σκιών που παριστάνει το Ζάλογο. Έργο του καραγκιοζοπαίχτη Φώτη Ράμμου, 1939. Συλλογή ΜΝΕΠ

Αν είν'α νά μωύβει κάποιος
έσ πει για τήν ερξήν.
Αθέατος βασιλός μπιρξέ
βασιλός ηγ'τύφκρης κροθυρίας.

Κάποσε τά λουνά χιονοφένια
χειράδιά τής φυλής

Με ηλιασένια: κα'χ'α εδρον'αφ'η
θιγκώνε ο τόπος τό κεφ'αλι του.
πάνω απ' τό χώμα, πάνω απ' τ'ς
στεπές, πάνω απ' τήν ηγ'ατη τών
ανθρώπων

▲ Χαρακτικό που εικονίζει έφοδο ιππικού με φόντο την Ακρόπολη, γύρω στα 1840. Συλλογή ΜΝΕΠ

◀ Φιγούρα θεάτρου σκιών που παριστάνει την Ελλάδα ως Νίκη. Έργο του καραγκιοζοπαίχτη Σπύρου Κούζαρου, 1961. Συλλογή ΜΝΕΠ

Για μας, αδέρφια, οι πατέρες μας εχύσαν τόσο αίμα

Στις παραστάσεις των «ηρωικών» έργων του θεάτρου σκιών, όπως «Ο Κατσαντώνης», «Ο Αθανάσιος Διάκος» και άλλα, μετά τον θάνατο του ήρωα εμφανίζεται η Ελλάδα ως φτερωτή Νίκη. Κρατά δάφνινο στεφάνι στο χέρι και λέει:

**Στα 1804 και στο '21,
για μας, αδέρφια, οι πατέρες μας εχύσαν τόσο αίμα.
Μη μας τρομάζει η σκιά του Λάμπρου του Κατσώνη
ή το μαρτύριο του ήρωος των Αγράφων Κατσαντώνη;
Μη μας τρομάζει ο θάνατος του Μπότσαρη του Μάρκου
ή της Λαμίας, το σουβλί που σούβλισαν τον Διάκο;
Εύγε, θαλασσομάχοι ήρωες, Κανάρη και Μιαούλη,
εσείς αρμάδες, κάψατε για να μη ζείτε δούλοι!
Ζήτω η Ελλάς!**

▼ «Παλάσκες», θήκες για βόλια. Δωρεά Μάντως Οικονομίδου στη μνήμη του Λόντου Οικονομίδα. Συλλογή ΜΝΕΠ.

Σάφηνος, γάρον βουβία τὰ χρώματα
και νῆς πεθαίνεις χερσὶς
τὸ ἀρκίνο ἔκ βουβῆς

▲ Ρεκλάμα θεάτρου σκιών για την παράσταση «Η μάχη του Κολοκοτρώνη στα Δερβενάκια». Έργο του καραγκιοζοπαίχτη Σπύρου Κούζαρου, γύρω στα 1970. Συλλογή ΜΝΕΠ

▼ Πιστόλες. Δωρεά Μάντως Οικονομίδου στη μνήμη του Λόντου Οικονομίδα και Ιδρύματος Παναγιώτη και Έφης Μιχελή στη μνήμη της Έφης Μιχελή. Συλλογή ΜΝΕΠ

▲ «Τσαπράζι», αλυσιδωτό κόσμημα στήθους. Συλλογή ΜΝΕΠ
▼ Ξίφος. Συλλογή ΜΝΕΠ

Γεδῶ κοιμήθηκαν ἡρωὶ καρῆς
μέ τὸ νταφέρι στόν 2 ἡμῆς ἡμέρῃ,
μέ τὰ ξυπόλυτα παιδιὰ σπύθην τῆς

Περνόν άπειρα τα Ξάρτια

Το 480 π.Χ. ο Θεμιστοκλής κάνει τα «ξύλινα τείχη» του χρησμού της Πυθίας τριήρεις και καταστρέφει τον περσικό στόλο στα στενά της Σαλαμίνας. Κάμποσους αιώνες μετά, αυτός κι ο Λεωνίδας, ο Αχιλλεύς και ο Ηρακλής, δίνουν στα καράβια του Αγώνα τα ονόματά τους και μπαίνουν πάλι μπροστάρηδες στη μάχη. Πάντα η θάλασσα ήταν συστατικό κομμάτι της ιστορίας των Ελλήνων.

*Δεν νικίεσαι, είν' Ξακουσμένο,
στην Ξηράν εσύ ποτέ·
όμως, όχι, δεν είν' Ξένο
και το πέλαγο για σε.*

*Περνούν άπειρα τα Ξάρτια,
και σαν λόγγος, στριμωχτά
τα τρεχούμενα κατάρτια,
τα ολοφούσκωτα πανιά.*

Διονύσιος Σολωμός, Ύμνος εις την Ελευθερίαν, 1823

▲ Τάματα με απεικονίσεις πλοίων και Κρητικού αγωνιστή. Συλλογή ΜΝΕΠ

Το αέρας σου
νεβρμένο κι θναστυχημένο
και πάντα ήριτες

▲ Ζωγραφικοί πίνακες που παριστάνουν τα πλοία του 1821
▼ «Αχιλλεύς» και «Θεμιστοκλής». Έργα του Μ. Βαρελά. Δωρεά Χαρίκλειας Ιωακείμογλου. Συλλογή ΜΝΕΠ

▲ Πιάτο με απεικόνιση του πλοίου του αγωνιστή Νικόλαου Μπότση. Δωρεά Χαρίκλειας Ιωακείμογλου. Συλλογή ΜΝΕΠ

▲ Πιάτο με παράσταση πλοίου. Ιζνίκ, 18ος αι. Δωρεά Γεωργίου Τραπάντζαλη. Συλλογή ΜΝΕΠ

Όλοι μαζί είμαστε αθάνατοι

Δεν υπάρχει εγώ κι εσύ κι εκείνος, όλα είναι ένα και το ένα ετούτο είναι βαθύ μυστικό μεθύσι κι ο θάνατος χάνει το δρεπάνι του, θάνατος, δεν υπάρχει, χώρα ένας, ένας, πεθαίνουμε μα όλοι μαζί είμαστε αθάνατοι.

Νίκος Καζαντζάκης, Αναφορά στον Γκρέκο, κεφ. ΙΒ, υπότιτλος κεφαλαίου Λευτεριά

3

1

2

4

5

Ξυλόγλυπτες απεικονίσεις αγωνιστών του '21.
Έργα του Νικόλαου Μπακαλού (1, 2),
του Ανδρέα Τσατσαλή (3) και αγνώστων (4, 5). Συλλογή ΜΝΕΠ

Τριμήνο σαράκι, τριμήνο χόρσι
μαύχνης ζυωμένες,
πλὺθὺ φανούσ' ὅτι ἑσάνρωβη

Γεώργιος Καραϊσκάκης, ►
Ουράνια Επίστεψη, 2021
160x110 εκ.

Ανάσταση, 2021 ▶
160x110 εκ.

Θεόφιλος Χατζημιχαήλ, 2021 ▶
160x110 εκ.

▲ Πάντα κεντημένη. Αστυπάλεια, 1932. Συλλογή ΜΝΕΠ

Της Πατρίδος μου η σημαία

Της Πατρίδος μου η σημαία
έχει χρώμα γαλανό
και στη μέση χαραγμένο
έναν κάτασπρο σταυρό.

Κυματίζει με καμάρι
δε φοβάται τον εχθρό.
Σαν τη θάλασσα είν' γαλάζια
και λευκή σαν τον αφρό.

Ποίημα «Στη σημαία» του Αδαμ. Μαντούδη,
από το Αλφαβητάριο των Ι. Κ. Γιαννέλη και Γ. Σάκκα, 1965

Ο Καραγκιόζης με σημαία στο χέρι. ►
Έργο του καραγκιοζοπαίχτη Παναγιώτη Μιχόπουλου. Συλλογή ΜΝΕΠ

Φόβα στεντεία ο τόνος
φείραν τῶν βαθῶν τῶ νερά
γηθαίνον τῆ πηγήθια

◀ Μαξιλάρι με γυναικείες μορφές,
η μία από τις οποίες κρατά σημαία.
Συλλογή ΜΝΕΠ

Μπόλια με γυναικείες μορφές που κρατούν σημαίες. ►
Αστυπάλεια. Συλλογή ΜΝΕΠ

ΑΝΤΙΤΙΜΟ
Μόνο τὸ φίσε ξεφοί τι θά ησ
ν' εἴη * Ἰης τὸ ησται σου
γι' αὐτὸ τῶ ηφριβῶναι τὸ φφρῶρε

Ιδὲ το ἔνδυμα το εθνικόν

Οι πρώτοι βασιλείς της Ελλάδας, οι Βαυαροί Όθων και Αμαλία, υιοθετούν ενδύματα των υπηκόων τους για τις επίσημες εμφανίσεις τους. Η χρυσοποίκιλη εκδοχή της φουστανέλας και το υδραϊκό κοντογούνι συνδυασμένο με μια φούστα σύμφωνη με την ευρωπαϊκή μόδα της εποχής γίνονται οι εθνικές ενδυμασίες του νεοσύστατου ελληνικού κράτους.

«Όταν η Ελλάς απέκτησεν επί τέλους την ελευθερίαν της, και οι πρώτοι βασιλείς της ανήλθαν εις τον Ελληνικόν θρόνον, ἐζήτησαν φυσικά την Ελληνικὴν ἰθαγένειαν.

Το ἔνδυμα το επίσημον, το ἔνδυμα το εθνικόν, το ὁποῖον ἐπολιτογράφει τον Όθωνα και την Αμαλιαν Έλληνας, ἦτο το επικρατέστερον τότε μεταξύ των πρωτοεργατῶν της Ελληνικῆς ἐπαναστάσεως και των γυναικῶν των.

Η φουστανέλα, το φέσι και το κοντογούνι, ἰδοὺ το ἔνδυμα το εθνικόν της εποχῆς εκείνης.

Το ἔνδυμα αυτό, το ὁποῖον ἐπενοήθη και ἐκυφορήθη εις χρόνους δουλείας και αἰσχους, ἀνεδείχθη σύμβολον και σῆμα μιας ἀπὸ τας πλέον δοξασμένας εποχῆς του ἔθνους μας.»

Εφημερίς των Κυριών, φ. 765, 26/10/1903, σ. 1-2

Ενδυμασία που ακολουθεί το πρότυπο της φορεσιάς ► της βασίλισσας Αμαλίας. Συλλογή ΜΝΕΠ

▲ Χαρακτικό που εικονίζει τον βασιλιά Όθωνα ντυμένο με φουστανέλα, γύρω στα 1840. Συλλογή ΜΝΕΠ

▲ Κοσμήματα με νομίσματα της βασιλείας του Όθωνα και του Γεωργίου Α':
▼ σκουλαρίκια (1), κόσμημα στήθους από τη γυναικεία ενδυμασία της Αττικής (2), σταυρός (3), κόσμημα στήθους από τη γυναικεία ενδυμασία της Αγίας Άννας Εύβοιας (4). Συλλογή ΜΝΕΠ

Χτίσαν το μέλλον
κάτω απ' τή φύτη μας.
Πανύψωτο
μας αφήνει απ' ἔξω

Καθιερώθη από της προχθές ως αυλικόν ένδυμα

Το 1871 η επέτειος της 25ης Μαρτίου συμπίπτει με τη Μεγάλη Παρασκευή. Το γεγονός αυτό, μαζί με την αναμονή της άφιξης του λειψάνου του πατριάρχη Γρηγορίου από τη Ρωσία, μεταθέτει τον πανηγυρικό εορτασμό της πεντηκονταετηρίδας έναν μήνα μετά. Στις 25 Απριλίου, στο επίσημο δείπνο στα ανάκτορα, η βασίλισσα Όλγα και οι κυρίες της ακολουθίας της εμφανίζονται για πρώτη φορά με την επίσημη αυλική ενδυμασία που η ίδια εισάγει, συνδυάζοντας στοιχεία της τοπικής φορεσιάς της Αττικής με την ευρωπαϊκή μόδα της εποχής.

Με επιφύλαξη υποδέχεται την είδηση ο Τύπος:

«Το δείπνον, δοθέν εις την μεγάλην αιθουσαν, και παιανιζούσης της μουσικής, υπήρξε μεγαλοπρεπές. Η Βασίλισσα και αι Κυρίες της ακολουθίας αυτής, κατά πρώτον προχθές, έφερον ένδυμα τι ίδιον, όπερ, απομιμούμενον το δήθεν εγχώριον, λέγεται ότι καθιερώθη από της προχθές, Κυριακής, ως το αξιωματικόν αυλικόν ένδυμα. Αγνοούμεν κατά πόσον δύναται να κληθή το ένδυμα τούτο εθνικόν, διότι δεν το είδομεν...»

Αιών, φ. 2672, 27/4/1871

1

2

Αντικείμενα της βασίλισσας Όλγας: Παρασόλι (1), συμβόλαιο γάμου Βασιλέως Γεωργίου Α' και Βασίλισσας Όλγας, 1867 (2), γιλέκο της επίσημης ενδυμασίας εμπνευσμένο από τη φορεσιά της Αττικής (3). Συλλογή Τατοΐου

3

Η βασίλισσα Όλγα με την επίσημη ενδυμασία της, φωτογραφημένη από τον Πέτρο Μωραΐτη το 1871. Φωτογραφικό Αρχείο Ι.Ε.Ε.Ε. - Εθνικό Ιστορικό Μουσείο

Φέρτε ταις αρχοντισ
να ενδυθώσθε γιλέκο
να αντηθώσθε τις ενδυμας μας

Τον τσολιά μας τον λεβέντη βρίσκει στα βενά

120 χρόνια μετά, το 1940, οι Έλληνες βρίσκονται να μάχονται πάλι για την ελευθερία. Η φουσανέλα και το τσαρούχι γίνονται τα σύμβολα και αυτού του αγώνα. Οι στρατιώτες συχνά απεικονίζονται και αναφέρονται ως τσολιάδες. Στα γραμματόσημα και στις σφραγίδες της αλληλογραφίας από το μέτωπο, στις καρφίτσες που φορούν οι γυναίκες στο πέτο, στις οβίδες-ενθυμήματα από τη μάχη, το '21 εμπνέει.

*Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του και τη σκούφια την ψηλή του,
μ' όλα τα φτερά,
και μια νύχτα με φεγγάρι την Ελλάδα πάει να πάρει,
βρε, το φουκαρά!
Τον τσολιά μας τον λεβέντη βρίσκει στα βουνά
και ταράζει τον αφέντη τον μακαρονά.
Αχ, Τσιάνο, θα τρελαθώ, Τσιάνο,
με τους τσολιάδες ποιος μου είπε να τα βάνω.*

Τραγούδι «Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του»
Στίχοι: Γιώργος Θίσβιος, μουσική: Θεόφραστος Σακελλαρίδης

Παντρευθήκαμε στις 27 Οκτωβρίου του 1940. Το βράδυ πήγαμε στην Κηφισιά, στο ξενοδοχείο. Το πρωί χτυπάει η πόρτα του δωματίου. Τον ζήτηγε ο αδερφός του. «Πόλεμος!», του λέει, «φεύγουμε κι οι δύο.» Έρχεται στο δωμάτιο, «Ελένη, πόλεμος!», μου λέει, «φεύγουμε για στρατιώτες». Πάγωσα. Ούτε φωνές, ούτε γιατί, ούτε πώς, ούτε τίποτα...

Πήρε τα πράγματά του και πήγαμε στον Σταθμό Λαρίσης. Εκεί γινότανε χαμός! Να σπρώχνει ο ένας τον άλλον, ποιος θα πάει πρώτος μέσα, στον πόλεμο. Και να φωνάζει ο κόσμος: «Θα τους φάμε!» Μ' ενθουσιασμό πηγαίνανε οι άντρες. Τέτοιοι άνθρωποι ήμασταν εμείς τότε. Κατάλαβες; Θέλω να πω, έτσι είναι που νικήσαμε.

Περάσαμε πολλά, τότε, στο '40... Εδώ δυστυχία, μας δίναν' με το δελτίο για να φάμε. Αλλά όλη μας η σκέψη ήταν για τα παιδιά στο μέτωπο... Είχαμε για μπουτονιέρα έναν εύζωνα και μία μπότα δερμάτινη μαζί. Όταν βγαίναμε έξω, αντί για καρφίτσα φοράγαμε αυτό. Τιμούσαμε τα παιδιά μας, τα παλικάρια μας.

Μαρτυρία της Ελένης Κωστοπούλου

▲ Μινιατούρες Εύζωνα και αρβύλας που φοριούνταν ως καρφίτσα στήθους προς τιμήν των στρατευμένων στον πόλεμο του '40. Δωρεά Ελένης και Εύης Κωστοπούλου. Συλλογή ΜΝΕΠ

Η σκέψη σ'άβουτα
από αββεστάριδο και τρένιο κ'έρρα
τά αββεστάριδα τους

▲ Επιστολικό δελτάριο και γράμματα από το μέτωπο του '40 με σφραγίδες που εικονίζουν τσαρούχια. Δωρεά Ιφιγένειας Δελήτσικου. Συλλογή ΜΝΕΠ

Γαβώνον χαμηλά τ'α αββεστάριδα
ή σκύβεις ή αββεστάριδα

Εν Αλβανία Τ.Τ. 152, τη 22.1.41

Αγαπιτή μου Χαρίκλεια,
Χέρε. Ήμε καλά, το αυτό επιθμό και διά εσάς.
Χαράκι, να μιν ανισιχίτε και ο Θεός ήνε μεγάλος
και γλίγορα θα τους ρίξομε στη θάλασα.
Δόσατε πολά χερετίσματα στην Μαρικούλα και στο Βγενάκι
και σε όσους εροτούν διά εμέ.
Άλο δεν έχο να γράψο. Περιμένο απάντισι.

Ο Σύζιγος
Ι. Δελίτσικος

Οβίδα με εγχάρακτη απεικόνιση του Αθανάσιου Διάκου, ενθύμημα από τον πόλεμο του '40. Δωρεά Ηλία Χελιώτη. Συλλογή ΜΝΕΠ

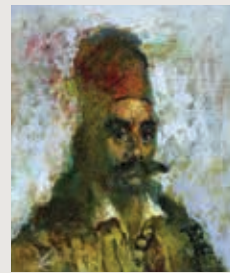
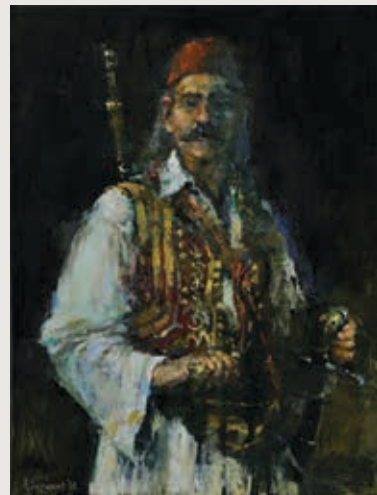
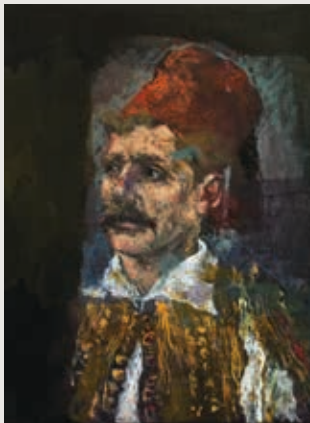
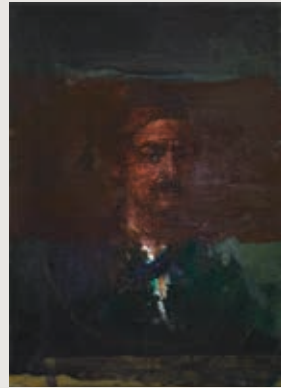
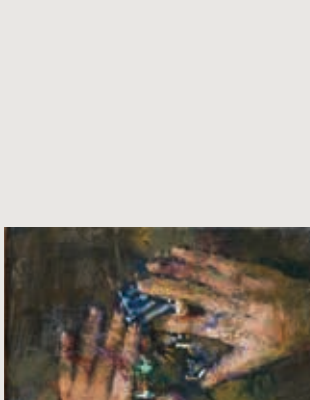
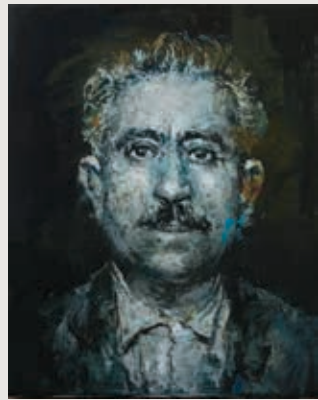
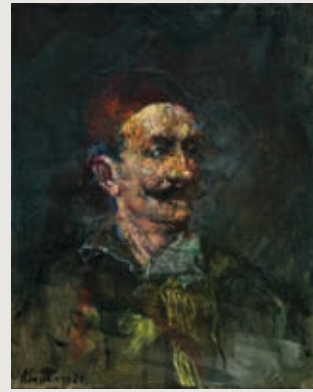
Έργα του Θεόφιλου Χατζημιχαήλ. Συλλογή ΜΝΕΠ

- ▲ «Ο Μάρκος Βότσαρης φονεύει τον πασά του Καρπενησίου, 1823»
- ▼ «Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης Καταδιώκων τον Ρεσίτ πασά ή Κιούταχη εν Ξυφήρης, 1826»

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, 2021
80x60 εκ.

▲ Πλοία, 2021
120x160 εκ.

Η Ελλάδα είναι πάντα παλιά
 παλιό κώβεται, φερσουάρ
 που δάν δίνει

Στην κουβέρτα, 2019 ▶
150x120 εκ.

▲ Σιωπή II, 2015
80x100 εκ.

Μέγιστοι ήταν οι ερωτήματα πάντα.
Ο ένας δίχως τον αντίθετο.
Καμιά φορά και τα χέρια:

Συντελεστές Έκθεσης

Γενικός συντονισμός

Έλενα Μελίδη, *Διευθύντρια Μουσείου Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού*

Επιμέλεια έκθεσης

Λουΐζα Καραπιδάκη, *ιστορικός τέχνης-αρχαιολόγος, Κέντρον Ερεύνς της Ελληνικής Λαογραφίας, Ακαδημία Αθηνών*
Δέσποινα Καρβέλη, *αρχαιολόγος πολιτιστικής διαχείρισης, ΜΝΕΠ*
Ελένη Παπαθωμά, *ιστορικός-λαογράφος, ΜΝΕΠ*

Συμμετέχοντες καλλιτέχνες

Γιάνης Αδαμάκης, *ζωγράφος*

Μιχάλης Γκανάς, *ποιητής*

Τα ποιήματα του Μιχάλη Γκανά έχουν δημοσιευθεί στην έκδοση: Μιχάλης Γκανάς, *Ποιήματα, 1978-2012*, εκδόσεις Μελάνι, 2013

Επιμέλεια καταλόγου και εποπτικού υλικού έκθεσης - Έρευνα - Κείμενα

Δέσποινα Καρβέλη, *αρχαιολόγος πολιτιστικής διαχείρισης, ΜΝΕΠ*
Ελένη Παπαθωμά, *ιστορικός-λαογράφος, ΜΝΕΠ*

Μουσειολογικός σχεδιασμός

Αλεξάνδρα Νικηφορίδου, *μουσειολόγος*

Μουσειογραφικός σχεδιασμός

Φίλιππος Κίτσιος, *αρχιτέκτονας-μουσειολόγος ΜΝΕΠ*

Νίκος Κυριακόπουλος, *αρχιτέκτονας-μουσειογράφος*

Ομάδα εργασίας ΜΝΕΠ

Έλενα Μελίδη, *Διευθύντρια*, Παναγιώτα Ανδριανοπούλου, *Προϊσταμένη Τμήματος Συλλογών*, Έρευνας και Τεκμηρίωσης Λαϊκής Τέχνης, Μαρία Φιλιππούση, *Προϊσταμένη Τμήματος Συντήρησης Αρχαιοτήτων* και Έργων Τέχνης, Ιωάννα Βλάχου, *εικαστικός, Δέσποινα Καρβέλη, αρχαιολόγος πολιτιστικής διαχείρισης*, Ελένη Παπαθωμά, *λαογράφος*, Ουρανία Ράπτη, *κοινωνική ανθρωπολόγος*

Συντήρηση - ανάρτηση εκθεμάτων

Τμήμα Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης ΜΝΕΠ

Μαρία Φιλιππούση, *Προϊσταμένη Τμήματος*

Συντηρητές αρχαιοτήτων και έργων τέχνης: Σωσώ Αδάμ, Λυδία Αυλωνίτου, Νίκος Καρράς, Μαρία Κουμτζή, Μυρτώ Μαρίνη, Αλεξάνδρα Μπολότη, Μαρία Σπυροπούλου, Γεωργία Σωτηροπούλου

Συντήρηση αντικειμένων συλλογής Τατοΐου

Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαίων και Νεοτέρων Μνημείων ΥΠΠΟΑ
Συντηρητές αρχαιοτήτων και έργων τέχνης: Δρ. Τατιάνα Κουσουλού, Ελευθερία Κιρκιλή

Εικαστική επιμέλεια - ανάρτηση έργων τέχνης

Ιωάννα Βλάχου, *εικαστικός ΜΝΕΠ*

Διοικητική υποστήριξη

Τμήμα Διοικητικής, Οικονομικής και Τεχνικής Υποστήριξης ΜΝΕΠ

Γραφιστικός σχεδιασμός

Αθηνά Ιακωβίδου

Παραγωγή εποπτικού υλικού, καταλόγου και εντύπων
Printall ΕΠΕ

Παραγωγή προβολών

KENT/TheFilmians

Μετάφραση

Σωτήρης Λάππας

Μετάφραση ποιημάτων Μιχάλη Γκανά

Η αγγλική μετάφραση των περισσότερών προέρχεται από την έκδοση ‘A Greek Ballad’: *Selected Poems, Michalis Ganas*, μτφρ. David Connolly και Joshua Barley (Yale University Press, 2019). Τα υπόλοιπα ποιήματα μεταφράστηκαν από τον Joshua Barley.

Φωτογράφιση

Συλλογή ΜΝΕΠ: Γιώργος Μαρκιανός

Συλλογή Τατοΐου: Δήμητρα Ατσαλή, *φωτογράφος, Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαίων και Νεοτέρων Μνημείων ΥΠΠΟΑ*

Πίνακες ζωγραφικής Γ. Αδαμάκη: Studio Vaharidis, Χριστόφορος Δουλγέρης, Θεόδωρος Φριτζίλας

Παραγωγή διαφημιστικού σποτ

Κώστας Αρβανιτάκης

Κατασκευή πατρόν

Τατιάνα Κουσουλού, *Δρ. Συντηρήτρια Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης, ΔΣΑΝΜ*

Εξοπλισμός προβολών

Omicron Electronics

Προθήκες

Museum Evolution

Ακρυλικές κατασκευές

Τεχνογραμμή Α.Ε., Μίλτος Τσάφας

Μουσειακές κούκλες

Angelina Mannequins

Υπηρεσίες φύλαξης ΜΝΕΠ

Παντελής Καραμποϊκής, *Αρχιφύλακας*, Χρύσα Κατσαρδέλου, *Αναπληρώτρια Αρχιφύλακας*
Πολυξένη Βρεττού, Παναγιώτης Δογραμματζής, Γιώργος Κουτσής, Βασιλική Κωνσταντοπούλου, ΑικατερίνηΜαγκλάρα, Ελένη Μακρή, Λυδία Μανδηλαρά, Γιώργος Μαυρομανωλάκης, Σπυριδούλα Τριβέλλα, Χρήστος Τσοχαταρίδης

Τεχνικές εργασίες

Δημήτρης Αγιασοφίτης, Κυριάκος Μαυράκης

Υπηρεσίες καθαρισμού

Δ. Αθανασόπουλος και ΣΙΑ Ε.Ε.

Αριθμοί καταγραφής αντικειμένων συλλογής ΜΝΕΠ

Σελ. 12: 2572, 5212, 5400, 5280, 6928 / σελ. 13: 12413 / σελ. 14: 2808 / σελ. 16: 20475, 20473, 20474, 19822 / σελ. 22: 3440 / σελ. 23: 13680 / σελ. 24: 17839, 12376, 5306, 11382 / σελ. 25: 12310, 4048, 11377, 14273, 2827 / σελ. 26: 17596, 17594, 17593, 17612 / σελ. 27: 20479, 20478, 20480, 835 / σελ. 28: 14631, 14628, 17620, 13703, 3995 / σελ. 32: 14797, 13829 / σελ. 33: 9082, 14071-6 / σελ. 34: 2192, 2466, 3808, 10176 / σελ. 35: 17855, 8685, 5089, 592, 6679 / σελ. 38: 19100-2 / σελ. 39: 20481, 18644 / σελ. 40: 2809, 3096

Ο Γιάννης Αδαμάκης γεννήθηκε το 1959 στον Πειραιά. Έχει παρουσιάσει

τη δουλειά του σε 33 ατομικές και πολλές ομαδικές εκθέσεις σε Ελλάδα,

Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Κύπρο, Πολωνία, Ρωσία και Τουρκία, ανάμεσα

στις οποίες οι διεθνείς Art fairs: Art Athina (Αθήνα), Art Jonction (Νίκαια,

Γαλλία), Lineart (Γάνδη, Βέλγιο), Art Paris (Παρίσι, Γαλλία) και Art Thessaloniki

(Θεσσαλονίκη). Έχει επίσης συμμετάσχει σε τρεις διεθνείς εικαστικές

συναντήσεις: στο Τσερεποβέτς (Ρωσία), στο Μπίλεφελντ (Γερμανία) και

στο Κουσάντασι (Τουρκία). Ζει και εργάζεται στην Αθήνα.

Ο Μιχάλης Γκανάς γεννήθηκε το 1944 στον Τσαμαντά Θεσπρωτίας.

Έχει εκδώσει επτά ποιητικές συλλογές και δύο βιβλία πεζογραφίας.

Έχει επίσης αποδώσει στα Νεοελληνικά την Ιλιάδα και την Οδύσσεια.

Το 1994 τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Ποίησης για το βιβλίο του

«Παραλογή» και το 2011 με το Βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών για

το σύνολο του έργου του. Το 2019 επιλεγμένα ποιήματά του δημοσιεύθηκαν

από το Πανεπιστήμιο του Yale με τον τίτλο: «A Greek Ballad». Ποιήματά του

επίσης μελοποιήθηκαν από γνωστούς Έλληνες συνθέτες. Ζει και εργάζεται

στην Αθήνα.

Χορηγοί Επικοινωνίας

24/06/2021 – 30/06/2022

Κτήριο Περιοδικών Εκθέσεων
Μουσείου Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού
Κλάδου 9, Μοναστηράκι, Αθήνα

www.mnep.gr

 Museum of Modern Greek Culture

 MuseumofModernGreekCulture

 museumofmoderngreekculture